

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

בס"ד

שעור מורה מוריני הרב יהודה גנס שליט"א שבת שמות ע"ה:

הערות בדיני שלג בשבת

האם שלג הוא מוקצה

א. צ"ע האם מותר לטלטל שלג או שהוא מוקצה ואין לטלטלו.

והנה אם דרכו על השלג והוא מלוכלך באופן שאינו ראוי לכלום, בודאי שהוא מוקצה, ומה שיש להסתפק הוא בשלג נקי (שאפשר לשתותו או להפשיר את מימיו ולהשתמש בהם).

ב. ויש לדון לכאור' שהשלג דינו כנוולד (מכיון שבכניסת השבת לא היה במצב של שלג), אמנם כבר הוכיחו ממה שמבואר בשו"ע¹ שגשם שירד בשבת אם הוא נקי וראוי לשתיה או רחיצה אינו מוקצה, וה"ה בשלג.

ג. אלא דעדין יש לדון אף בשלג שירד מע"ש אם אינו מוקצה, דהנה בגמ'² מבואר ש"שלג אינו אוכל ולא משקה, חישוב עליו לאכילה אינו מטמא אוכלין, למשקה מטמא טומאת משקין". וא"כ מכיון ששלג כל זמן שלא חישוב עליו לשתיה אינו לא אוכל ולא משקה לכאור' הרי הוא כמוקצה מחמת גופו האסור בטלטול.

ד. אלא דיש לדון דמכיון שאפשר ע"י יחוד בעלמא לתת לו שם משקה ששוב אינו מוקצה. ומצינו נידון דומה לגבי דבר דאינו כלי אולם ע"י יחוד אפשר לתת לו שם כלי, שנחלקו בדבר הראשונים³ די"א דבכה"ג אינו מוקצה, וי"א שרק בדבר שרגילים ליחדו לשימוש כמות שהוא.

ולכאור' ה"ה בעניננו, מכיון שאין רגילים ליחד את השלג לשתיה, נבוא למחלו' הנ"ל. [ושמא יש לדון דכאן לכו"ע אינו מוקצה, מכיון שהשלג לבדו נמס והופך למים העומדים לשתיה, וא"צ בו מעשה תיקון כבכלים].

ה. והנה בגמ' ובשו"ע נאמר ש"אין מרסקין את השלג כדי שיזובו מימיו", ומשמע שפשוט שאין איסור לטלטלו ורק לרסקו אסור, ומבואר א"כ לכאור' שאינו מוקצה⁴. [ואמנם בדוחק י"ל דמיירי שיחדו מע"ש את השלג לשתיה, אולם סתימת הדברים נראה לכאור' דבכ"ג שאני].

ו. ולדינא ראיתי שמביאים מחלוקת בין פוסקי זמננו בנידון, דבס' שש"כ⁵ כתב בשם הגרשז"א זצ"ל להיתר, וכ"כ בשם מרן הגריש"א זצ"ל⁶, ובשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל כתבו לאסור⁷.

¹ סימן של"ח סעיף ח'.

² נדה יז.

³ במגן אברהם [סי' ש"ח ס"ק כ"ד הביא מחלו בראשונים בנידון, והסיק שם להחמיר בזה, יעו"ש].

⁴ א"כ נימא דבזמן חז"ל והפוסקים היו רגילים להשתמש בשלג יותר מאשר היום. [כך צידדו בס' ארחות שבת, וצ"ב].

⁵ פרק י' הערה י"ד. [ובס' ארחות שבת פי"ט הערה רנ"ט כתבו שבתשו הנדפסת בס' טלטולי שבת אסר

הגרשז"א, ואין ספר זה תח"י, וצ"ב].

⁶ ארחות שבת שם, שלמי יהודה.

⁷ כן מביאים מס' טלטולי שבת.

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

האם מותר לפזר מלח ע"ג השלג בשבת

- א. עוד יש לדון האם מותר לפזר מלח ע"ג השלג בשבת, דלכאור' מכיון שהמלח גורם לשלג להינמס אסור לפזר, ומאידך יש לדון דהרי אינו עושה פעולת ריסוק בידים, ורק גורם לשלג להינמס.
- ב. ובפשטות הדבר תלוי במה שנחלקו הראשונים האם מותר להניח שומן כנגד המדורה כדי שינמס, או שאסור כדין ריסוק השלג, שיש שהתירו כיון שאינו מרסק בידים ויש שאסרו.⁸
- ובשלחן ערוך כתב: "מותר לתן אינפאנדא כנגד האש... ואע"פ שהשומן שבה שנקרש חוזר ונימוח"
וכתב הרמ"א שם: "ויש מחמירין, ונהגו להחמיר, מיהו במקום צורך יש לסמוך אסברא ראשונה".
- ג. ולמעשה, מכיון שכתב הרמ"א להקל במקום הצורך, בודאי שכשיש סכנת החלקה אפשר להקל בדבר⁹, [ובפרט שמצינו שבמקום חשש היזק התירו לפעמים איסורים דרבנן¹⁰].

עשיית כדורי שלג בשבת

- א. בדין עשיית כדורי שלג בשבת ראיתי שכתבו פוסקי זמננו¹¹ לאסור, ומקורם ממה שכתב הרמב"ם¹² לגבי עשיית גבינה בשבת וז"ל: "שכל המקבץ חלק אל חלק ודבק הכל עד שיעשו גוף אחד הרי זה דומה לבנין".
- ב. ולענ"ד צ"ע בזה דא"כ כל לש יתחייב משום בונה שמחבר את חלקי הבצק זה לזה, ומדוע מותר ללוש ביו"ט¹³.
- ולכאורה היה נראה דאין כוונת הרמב"ם רק בגבינה והדומה לה שיוצר דבר חדש, ולא כשמקבץ דברים הדומים זה לזה, ולא יוצר דבר חדש. (אולם למעשה מכיון שהביאו בשם גדולי הפוסקים להחמיר בזה¹⁴, בטלה דעתי, ובודאי יש להחמיר בזה, ולא באתי אלא לעורר בזה).

⁸ האוסר הוא בעל ספר התרומה [ובדעתו יש שפירשו שסובר שהאיסור הוא משום שהדבר הנפטר הוא נולד, ולפי"ז אף הוא יודה בענינו שאין מטלטל ומשתמש במים הזבים, אולם להרבה פוסקים טעמו משום דס"ל דהו כמוליד אף שאינו עושה בידים, ולפי"ז יש לדון לאסור בענינו].

[המתירים ס"ל שעיקר הגזירה היא שלא יבוא לסחוט פירות, ועל כן כל שאינו מרסק בידים שרי, או דס"ל דאף גזירת מוליד אינה אלא כשמרסק בידים, ואכמ"ל].

⁹ וכבר כתבו כן בס' שש"כ [פכ"ה הערה נ"ג], ובס' ארחות שבת [פ"ד סנ"ו].

¹⁰ עיין סי' ש"ח סי"ח.

¹¹ שש"כ פרק ט"ז סמ"ד, ארחות שבת פרק ח' סעיף ל"ט.

¹² פרק ז' משבת הלכה ו'.

¹³ ועיי"ש בשש"כ שהעיר כעין זה, יעו"ש"ה.

¹⁴ ובשש"כ כתב כך גם בשם המקו"ח לבעל החו"י, וצ"ע שם.